

UREDNIK
JOVAN
ZUBOVIĆ

Tematski zbornik
AKTIVNE MERE
NA TRŽIŠTU RADA
I PITANJA ZAPOSLENOSTI

Beograd 2011

TEMATSKI ZBORNIK

**AKTIVNE MERE
NA TRŽIŠTU RADA
I PITANJA ZAPOSLENOSTI**

Objavljivanje ove monografije pomoglo je
Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije

Monografija se objavljuje u okviru projekta „Macroeconomic analysis and empirical evaluation of active labor market policies in Serbia“ Regionalnog programa podrške istraživanju u oblasti društvenih istraživanja na Zapadnom Balkanu (RRPP) Univerziteta u Friburgu koji finansira Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC).

TEMATSKI ZBORNIK

**AKTIVNE MERE
NA TRŽIŠTU RADA
I PITANJA ZAPOSLENOSTI**

Urednik

JOVAN ZUBOVIĆ

Institut ekonomskih nauka, Beograd

2011

Urednik: Dr Jovan Zubović

Naziv: Aktivne mere na tržištu rada i pitanja zaposlenosti

Recenzenti: Prof. dr Slobodan Cvetanović
Prof. dr Boban Stojanović
Prof. dr Srđan Marinković
Prof. dr Živka Pržulj
Prof. dr Vlastimir Leković

Izdavač: Institut ekonomskih nauka, Beograd, Zmaj Jovina 12

Za izdavača: Prof. dr Dejan Erić, direktor

Slika na korici: San Francisko, lukobran broj 7

Štampa: Dis Public, Beograd, Braće Jerković 111

Tiraž: 500 (štampano i CD izdanje)

ISBN : 978-86-80315-86-7

© Institut ekonomskih nauka 2011. Sva prava pridržana. Bez pismene saglasnosti izdavača nije dozvoljen ni jedan oblik reprodukcije, kopiranja ili prenošenja kako celine, tako i posebnih delova ove publikacije.

P R E D G O V O R

Srbija je početkom novog milenijuma ušla u proces tranzicije, sa ciljem da svoju privredu prilagodi tržišnim principima. Pozitivni efekti u oblasti ekonomskog rasta koji su ostvareni do početka svetske krize 2008. godine nisu na pravi način iskorišćeni, odnosno nisu prevedeni u otvaranje dovoljnog broja novih radnih mesta. Značajno smanjenje broja zaposlenih u tom periodu u državnim (i društvenim) firmama nije apsorbavano odgovarajućim povećanjem zaposlenosti u privatnom sektoru. Kako je u Srbiji u prethodnoj deceniji bila prisutna izrazito visoka stopa nezaposlenosti koja je pojačana nakon 2008. godine, privreda zemlje je dovedena u opasnost da ostane bez pokretačke energije za ekonomski oporavak. Zaposleni i ljudski kapital su u modernoj ekonomiji osnova ekonomskog napretka, a gubitak ljudskog kapitala je proces koji izrazito pogađa dugoročno nezaposlene, odnosno one koji nisu u mogućnosti da koriste i obnavljaju svoja znanja i veštine. Iz tog razloga je kritično da se tim ljudima omogući da pronađu posao, ili da se u toku trajanja nezaposlenosti stručno usavršavaju i unapređuju svoja znanja i veštine, ne bi li odgovorili na modifikovane zahteve tržišta i našli posao.

Srbija se danas nalazi u fazi kroz koju su prošle ili prolaze sve tranzicione zemlje istočne i jugoistočne Evrope. U skladu sa tim, jedna od posledica tranzicionih kretanja je jačanje državnog intervencionizma koje se eksponira kroz aktivnije kreiranje politika na tržištu rada. Pored pasivnih mera koje se kontinuirano sprovode, 2005. godine se započelo sa intenzivnijom primenom aktivnih mera, koje su bile napuštene od početka 80-ih godina prošlog veka zbog nedostatka sredstava. Sveobuhvatna politika zapošljavanja i kreiranje aktivnih mera (ALMP) do tada nisu bili jasno definisani i postavljeni u održivi politički okvir. Donošenje Nacionalne strategije za zapošljavanje za period 2005-2010. godine je uključivalo neke od ciljeva Lisabonske strategije EU: punu zaposlenost (prilagođenu domaćem privrednom okruženju), unapređenje kvaliteta i produktivnosti radne snage, jačanje socijalne kohezije i uključivanje na tržište rada. Time je i zvanično napravljena državna platforma za sprovođenje aktivnih mera, dok se planirano ostvarenje pune zaposlenosti sprovodilo kroz nacionalne akcione planove zapošljavanja.

Očekuje se da će i Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011-2020. godine biti usaglašena sa smernicama i preporukama Evropske strategije 2020. Osnovni cilj nove politike zapošljavanja bi tako trebao biti uspostavljanje efikasnog, stabilnog i održivog trenda rasta zaposlenosti do 2020. godine. U korak sa procesom pridruživanja, politika zapošljavanja, kao i aktivnosti institucija tržišta rada, moraju potpuno da se usklade sa tekovinama EU, uz smanjenje razlika u indikatorima tržišta rada.

Izdvajanja sredstava za aktivne mere, kao osnovnog instrumenta državnog uticaja na kretanja na tržištu rada, su nekoliko godina za redom relativno mala. Budžet za aktivne mere se kretao na nivou oko 1 promila BDP. Taj iznos je i nominalno i relativno značajno manji od 7.6 promila koliko iznosi prosek u EU. U tekućoj godini planirana sredstva su povećana na 1.7 promila, dok se u narednom periodu očekuje povećanje na 4 promila do 2013. godine, i stabilizacija na 0,5% do 2020. godine. Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja u svom sektoru za zapošljavanje planira kvalitetno praćenje i temeljne evaluacije programa i mera, kao i njihovo efikasno targetiranje kroz orijentaciju na teže zapošljiva lica i ranjive grupe.

Ovaj tematski zbornik se prevashodno bavi zaposlenošću i ljudskim resursima u Srbiji koji su prepoznati kao stratejski faktori privrednog rasta i razvoja. On je jednim delom nastao kao plod diseminacije rezultata istraživanja Instituta ekonomskih nauka na projektu „Makroekonomska analiza i empirijska evaluacija aktivnih mera na tržištu rada u Srbiji“ (*Macroeconomic analysis and empirical evaluation of active labor market policies in Serbia*) koji se realizuje u sklopu programa za promociju regionalnih istraživanja na Zapadnom Balkanu univerziteta u Friburgu u Švajcarskoj (*RRPP Western Balkans*).

U zborniku su predstavljeni radovi iz dve oblasti koje uključuju istraživanje o strategijama i regulativi u vezi sa politikom tržišta rada u Srbiji i istraživanja o ekonomskim efektima aktivnih mera na tržištu rada u Srbiji tokom prethodnih pet godina. Zbornik sadrži ukupno trideset četiri rada koji su u skladu sa istraživačkim oblastima podeljeni u dve tematske celine: „Zaposlenost i ekonomija rada“ i „Tržište rada i aktivne mere“. Prvi deo čini 19 poglavlja koja obrađuju teme u vezi sa formalnim obrazovanjem i njegovom usklađenošću sa potrebama privrede, uticajem naprednih tehnologija na zaposlenost, različitim modalitetima zaposlenja, kao i uticajem privrednih kretanja i krize na zaposlenost. U drugom delu zbornika, koga čine 15 poglavlja, obrađene su teme u vezi sa kretanjima na tržištu rada, aktivnim merama i njihovoj evoluciji i evaluaciji, kao i značajna pitanja o ugroženim i posebno ranjivim grupama.

Nadam se da će ova publikacija biti korisna naučnoj i stručnoj javnosti u Srbiji i da će odgovoriti na pitanja koja su značajna za poboljšanje stanja na tržištu rada. Tržište rada je inkubator privrednog razvoja kako na mikro, tako i na makro nivou, te očekujem da će i budući kreatori razvojnih politika u Srbiji veliku pažnju posvetiti tržištu rada i zaposlenosti, kao gorućim problemima naše privrede.

SADRŽAJ

I ZAPOSLENOST I EKONOMIJA RADA

1. Povezanost obrazovnog sistema i potreba privrede 1
Dr Verica Babić, Mr Marko Savković
2. Obrazovni sistem i potrebe privrede u Srbiji 27
Dr Mirjana Radović Marković
3. Ključne determinante tržišno orijentisanog modela obrazovnog sistema Srbije 43
Dr Petar Veselinović, Dr Srđan Đinđić
4. Visoko obrazovanje, nezaposlenost i stanje na tržištu rada 61
Mr Isidora Beraha
5. Atraktivnost stimulacija zaposlenih u savremenom društvu 77
Mr Slavica Stevanović, Mr Grozdana Belopavlović
6. Odnos studenata pedagogije prema budućoj profesiji i procesu traženja posla 92
Dr Nikoleta Gutvajn, Mr Ivana Đerić, Milica Marušić
7. Primena modela prognoze u proceni životnog standarda stanovništva u Republici Srbiji 111
Dr Snežana Mijailović, Dr Aleksandar Marić
8. Digitalna podela i rast zaposlenosti 130
Dr Đorđe Mitrović, Dr Slobodan Pokrajac
9. Digitalna podela i virtuelna radna mesta 153
Dr Slavoljub Milovanović
10. Značaj implementacije HRIS-a u savremenoj ekonomiji 177
Mr Aleksandra Bradić Martinović
11. Fleksibilni oblici zapošljavanja 199
Dr Živka Pržulj

12. Fleksibilni oblici zapošljavanja i ekonomska kriza <i>Mr Maja Jandrić</i>	212
13. Analiza sistematizacije radnih mesta u procesu pripreme za downsizing <i>Mr Ana Jaško, Dr Mladen Čudanov, Mr Jovan Krivokapić</i>	234
14. Uloga marketinga u unapređenju kvaliteta ljudskih resursa <i>Dr Ivana Domazet</i>	260
15. Poslovna etika i društvena odgovornost u upravljanju ljudskim resursima <i>Bojana Radovanović Ma, Filip Brković Ma, Anđela Lalović</i>	280
16. Tranzicija i kretanje zaposlenosti u javnom i privatnom sektoru <i>Mr Sonja Đuričin</i>	298
17. Izmene uslova privređivanja kao pretpostavka ekonomskog razvoja i povećanja nivoa socijalne uključenosti <i>Dr Rajko Kosanović, Mr Sanja Paunović, Ljuban Žigmund</i>	319
18. Postkrizni pravci kretanja zaposlenosti u Srbiji <i>Dr Srđan Redžepagić, Marko Danon, Dr Ivan Stošić</i>	338
19. Uticaj krize i pada životnog standarda u Srbiji na poljoprivredu <i>Dr Jonel Subić, Mr Marko Jeločnik, Mr Lana Ivanović</i>	355

II TRŽIŠTE RADA I AKTIVNE MERE

20. Regulatorni aspekti i reforme na tržištu rada <i>Dr Vlastimir Leković, Dr Gordana Marjanović</i>	387
21. Tržište rada, socijalna isključenost i siromaštvo <i>Dr Nataša Golubović</i>	410
22. Promene na globalnom tržištu rada i perspektive Srbije - neki aspekti <i>Dr Slavenko Grgurević</i>	432
23. Evaluacija institucionalne efektivnosti evropskih tržišta rada u uslovima globalne krize <i>Dr Marko Malović</i>	443
24. Pravci međunarodnih migracija stanovništva Srbije i moguće posledice po tržište radne snage u narednoj deceniji <i>Dr Mirko Savić, Mr Stojanka Dakić</i>	459
25. Mere aktivne politike zapošljavanja u Republici Srbiji <i>Svetlana Aksentijević</i>	477
26. Teorijski pristup aktivnim merama tržišta rada i praksa EU <i>Mr Kosovka Ognjenović</i>	495

27. Aktivne mere na tržištu rada i evaluacija uticaja <i>Dr Jovan Zubović</i>	519
28. Decentralizovani pristup – aktive mere za podsticanje zapošljavanja u niškom regionu <i>Dr Biljana Predić, Dr Maja Ivanović-Đukić</i>	540
29. Dugoročne politike zapošljavanja u EU i Srbiji <i>Dr Olja Munitlak-Ivanović, Simonida Vučenov Ma, Andrea Andrejević Ma</i>	560
30. Značaj dinamičkih mera dugoročne nezaposlenosti u prognozama kretanja na tržištu rada <i>Dr Olgica Bošković, Nikola Njegovan</i>	579
31. Položaj različitih kategorija ranjivih grupa <i>Dr Ibrahim Totić</i>	597
32. Položaj različitih kategorija ranjivih grupa u gradu Nišu <i>Dr Suzana Stefanović, Mr Danijela Stošić</i>	613
33. Karakteristike žena na tržištu rada Srbije <i>Mr Biljana Pejić</i>	648
34. Položaj posebno ranjivih grupa na tržištu rada u Srbiji <i>Mr Saša Stefanović</i>	669

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

331.5(497.11)"2011/2020"(082)(0.034.2)

331.5:37(497.11)(082)(0.034.2)

AKTIVNE mere na tržištu rada i pitanja
zaposlenosti [Elektronski izvor] : tematski
zbornik / urednik Jovan Zubović. - Beograd :
Institut ekonomskih nauka, 2011 (Beograd :
Dis public). - 1 elektronski optički disk
(CD-ROM) : tekst, slika ; 12 cm

Nasl. sa naslovnog ekrana. - "Monografija se
objavljuje u okviru projekta 'Macroeconomic
analysis and empirical evaluation of active
labor market policies in Serbia'... -->
kolofon. - Tiraž 500. - Napomene i
bibliografske reference uz tekst. -
Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 978-86-80315-86-7

1. Zubović, Jovan [urednik]

a) Запошљавање - Србија - Зборници -
2011-2020 b) Тржиште рада - Образовање -
Србија - Зборници

COBISS. SR-ID 183239948

Regional Research
Promotion Programme
Western Balkans

**Institut
ekonomskih
nauka**

ISBN 868031586-9

9 788680 315867